

А.І. ГОНЧАРОВА, С.В. ЧЕБОТАР, І.І. МОЦНИЙ
Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства
та сортовивчення, Україна

ДОВЖИНА ПЕРВИННИХ КОРИНЦІВ КОРОТКОСТЕБЛОВИХ ЛІНІЙ-АНАЛОГІВ ПШЕНИЦІ В УМОВАХ ОСМОТИЧНОГО СТРЕСУ

Посуха – світова проблема, яка серйозно впливає на врожайність сільськогосподарських культур та якість отриманої продукції. Здатність насіння добре проростати в умовах осмотичного стресу говорить як про високу сісну силу насіння, що дає можливість взяти із ґрунту більше вологи, так і про здатність проростати при дефіциті вологи. Ця властивість насіння в подальшому сприяє формуванню потужної первинної кореневої системи, що відображається на посухостійкості дорослих рослин.

Метою роботи було дослідити довжину первинних корінців (ДПК) пшениці м'якої озимої на фазі проростків у ліній-аналогів, що різняться аелеями генів короткостебловості (*Rht*), в умовах осмотичного стресу (ОС). ОС був створений на четверту добу від початку проростання за допомогою 15 % ПЕГ 6000 – так званий «короткий стрес», згідно (Ландьева та ін., 2011). Матеріалом слугували короткостеблові лінії-аналоги сортів Кооператорка, Одеська 3, Одеська 51, Степняк.-

Осмотичний стрес оказував негативний вплив на ДПК всіх генотипів, окрім рослин сорту Степняк та лінії Степняк 3. Відношення ДПК в умовах ОС до ДПК в контрольних умовах для останніх двох генотипів було 1,02 та 1,04 відповідно, в той час як для інших досліджених генотипів варіювало від 0,57 до 0,89. Тобто рослини ліній Степняк та Степняк 3 не демонстрували пригнічення розвитку первинних корінців в умовах штучно змодельованої посухи. Слід відмітити, що ДПК Кооператорки К-70 (*Rht8c*, *Rht-B1e*, *Rht-D1a*) була більшою, ніж ДПК лінії сорту Кооператорка (*Rht8a*, *Rht-B1a*, *Rht-D1a*) і в умовах контролю, і на 15% розчині ПЕГ 6000, причому в умовах ОС різниця за ДПК значно збільшилася. В той же час за ДПК Кооператорка К-70 поступалася лінії-аналогу Кооператорка К-90 (*Rht8c*, *Rht-B1a*, *Rht-D1a*) в контрольних умовах та перевершувала її за даним показником в умовах ОС. ДПК Кооператорки К-90 була більшою, ніж у високорослої лінії сорту Кооператорка в умовах контролю, але ця тенденція не виявлена в умовах ОС. У високорослої лінії сорту Одеська 3 (*Rht8a*, *Rht-B1a*, *Rht-D1a*) ДПК була більшою, ніж у її короткостеблового аналога Одеська 3 К-75 (*Rht8c*, *Rht-B1b*, *Rht-D1a*), як в умовах контролю, так і стресу. Таку

ж тенденцію відмічено для середньорослої форми Одеська 51 (*Rht8c*, *Rht-B1a*, *Rht-D1a*) – ДПК більше, ніж у короткостеблового аналога Одеської 51 К-73 (*Rht8c*, *Rht-B1e*, *Rht-D1a*). При порівнянні двох високорослих ліній-аналогів Степняк (*Rht8a*, *Rht-B1a*, *Rht-D1a*) і Степняк 2 (*Rht8x*, *Rht-B1a*, *Rht-D1a*) не спостерігали достовірної різниці за ДПК в контрольних умовах, хоча в умовах ОС первинні корінці лінії Степняк були достовірно довшими. Первинні корінці лінії Степняк були також довше, ніж у аналога Степняк 3 (*Rht8c*, *Rht-B1a*, *Rht-D1a*) в умовах контролю і експерименту і короткостеблового аналога Степняк 2К (*Rht8c*, *Rht-B1a*, *Rht-D1b*) в умовах ОС. При цьому за ДПК лінія Степняк на контролі і лінія Степняк 3 в обох умовах поступалися лінії Степняк 2К.

Таким чином, в ході дослідження не вдалося виявити чіткого впливу алелів генів *Rht* на зменшення ДПК в умовах ОС. Можливо, що застосування «довгого стресу», що триває сім діб з моменту проростання, надасть можливість виявити більш стабільну різницю за довжиною первинних корінців для генотипів пшениці, що ризяться алелями генів короткостебловості.

УДК 633.111.1 [575.2 + 581.821.1 + 631.523.4]

Н.П. ЛАМАРІ, В.І. ФАЙТ

Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення, Україна

ГЕНЕТИЧНА ТА ЕКОЛОГІЧНА МІНЛИВІСТЬ ЩІЛЬНОСТІ РОЗТАШУВАННЯ ПРОДИХІВ ЛИСТКА СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ

Ефективність селекції значною мірою залежить від рівня генотипової мінливості популяцій. Морфогенез продихового апарату рослин знаходиться як під генетичним контролем, так і під впливом умов навколишнього середовища. З цього приводу доцільно диференціювати загальну фенотипову мінливість за даною стомаграфічною ознакою на модифікаційну і генотипову. Величини щільності розташування продохів (ЩРП) рослин вибірки (одинадцять генотипів, що отримали методом індивідуального добору з сортів) аналізували за результатами чотирьох (2009, 2010, 2012 і 2013), трьох (2010, 2012 і 2013) і двох (2012 і 2013) років, які долучили до трьох варіантів досліду: «4 роки», «3 роки» і «2 роки» відповідно. Вимірювали ЩРП на листках рослин, що виростили в осінньо-зимовий період (з жовтня по грудень).

Значення ЩРП генотипів вибірки знаходилося у проміжку від 27,3 (Безоста 1 і Одеська червоноколоса/2); 20,4 (Безоста 1), 22,5